

“România Durabilă” (SIPOCA 613)

Valurile de cercetare sociologică

RD16

ODD 10 In Depth

(aprilie 2021)

Narativ de sinteză și concluzii

Livrabil

luna aprilie 2021

A 16-a cercetare sociologică din cadrul proiectului “România Durabilă” SIPOCA 613, cu indicativul RD16, a avut drept scop continuarea măsurării la nivel detaliat, în adâncime („in depth”), a opiniei publice privind aspecte din cadrul celui de-al zecelea Obiectiv de Dezvoltare Durabilă din cadrul Strategiei Naționale pentru Dezvoltare Durabilă a României 2030 (SNDDR 2030) – ODD 10 „Inegalități reduse”, focalizându-se pe tema „Inegalitățile între rural și urban”.

Metodologie

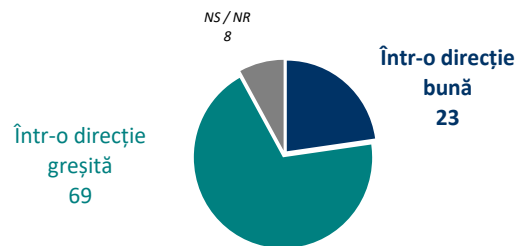
Pe baza structurii obiectivelor de dezvoltare durabilă și a temelor de preocupare instituțională aferente acestora, așa cum sunt ele explicitate în SNDDR 2030 (pp. 37-41), echipa ARDA, împreună cu partenerii din cadrul SGG (DSG și DDD), a operaționalizat o listă de indicatori de opinie publică, pe următoarele teme de interes:

- Identificarea percepției populare asupra principalelor diferențe și inegalități între locuitorii din mediul urban și cel rural în România;
- Identificarea percepției populare asupra principalelor diferențe și inegalități între regiunile din România;
- Identificarea percepției populare asupra evoluției principalelor inegalități în România, în ultimii cinci ani;
- Identificarea percepției populare asupra evoluției raportării la grupurile vulnerabile în România, în ultimii cinci ani;
- Evaluarea intențiilor românilor de a-și schimba localitatea de reședință sau de a se stabili în străinătate, în următorii cinci ani.

1. Climatul social general

Q01 DIRECȚIA LUCRURILOR

Q01. În general, considerați că România în momentul de față se îndreaptă într-o direcție bună sau într-o direcție greșită?

La momentul efectuării barometrului RD 16 (aprilie 2021), 69% dintre respondenți considerau că România se îndreaptă într-o direcție greșită, față de 23% care considerau că se îndreaptă într-o direcție bună. Aceste cifre indică o ușoară ameliorare a climatului social față de luna anterioară, în care s-au înregistrat procentajele de 70%, pentru direcția greșită și 20% pentru direcția bună.

Nu putem spune, însă, nici că ameliorarea este semnificativă și nici că s-a format o tendință durabilă de îmbunătățire. Situația rămâne îngrijorătoare, cu atât mai mult cu cât prognozele privind pandemia sunt, încă, rezervate.

Subliniem, în continuare, că starea de spirit generală a oamenilor se reflectă și în aprecierile asupra problemelor sectoriale pe care le analizăm în acest proiect.

2. Cum percep cetățenii României diferențele și inegalitățile între mediul urban și cel rural

Cel de-al șaisprezecelea barometru de opinie, subsumat ODD 10, „Inegalități reduse”, debutează cu un pachet de întrebări care sondează percepția generală a respondenților asupra condițiilor de viață în urban vs. rural, în România.

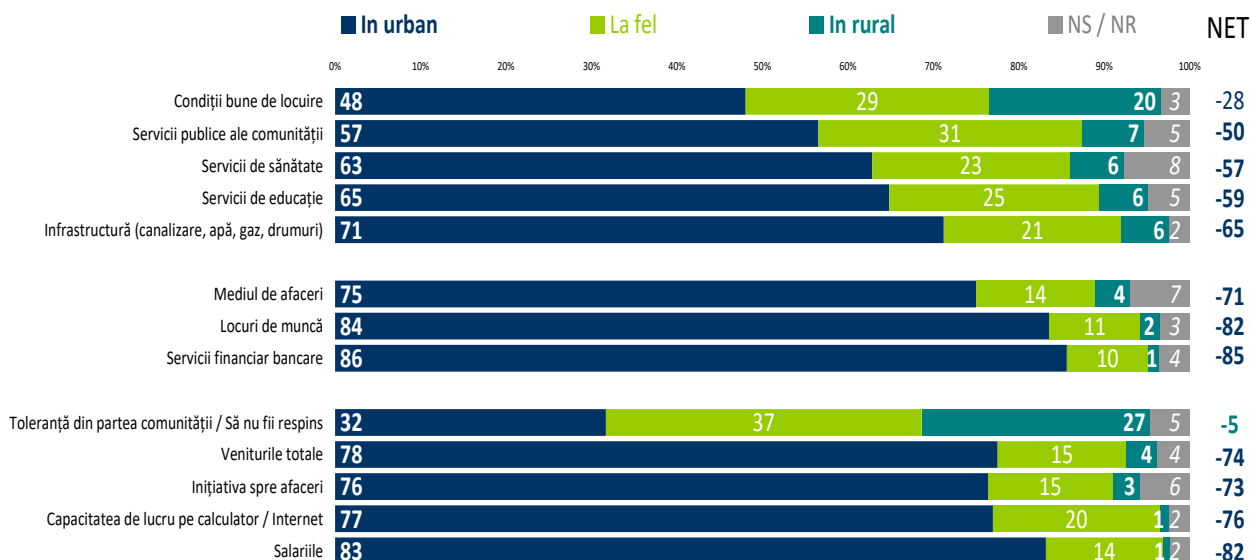
Pachetul **Q02 - Q14** detaliază răspunsurile la întrebarea: *„Unde considerați că românii au acces mai bun la următoarele servicii publice și aspecte ale vieții publice / că nivelul este mai ridicat: în mediul urban, la oraș sau în mediul rural, în comune și sate?”* Întrebările specifice, derivate din întrebarea generală, sunt grupate pe trei categorii:

- Servicii publice
- Muncă și oportunități
- Spațiu și atmosferă comunitară

În acest document, vom comenta graficele sintetice, care sunt mult mai relevante, inclusiv vizual, pentru observarea și evaluarea diferențelor de percepție.

Variantele de răspuns oferite au fost „mult mai bun în urban”, „ceva mai bun în urban”, „la fel”, „ceva mai bun în rural”, „mult mai bun în rural” și NS/NR. Vom începe cu diagrama în care răspunsurile „mult mai bun...” și „ceva mai bun...” sunt comasate (atât pentru urban, cât și pentru rural), astfel încât se poate face o diferență netă între cele două zone.

Q02 ... Q14. Unde considerați că românii au acces mai bun la următoarele servicii publice & aspecte ale vieții publice / că este nivelul mai ridicat: în mediul urban, la oraș, sau în mediul rural, în comune și sate?

După cum se vede, diferența netă este negativă pe toate cele 13 întrebări. Mai mult decât atât, cu excepția a două întrebări (prima și a noua, la care vom reveni în final), toate scorurile sunt foarte puternic negative, de peste 50 puncte procentuale. Minimele cele mai accentuate se concentrează la categoria „muncă și oportunități”, unde avem -85 pp la servicii financiar bancare, -82 pp la locuri de muncă și -71 pp la mediul de afaceri.

Această distribuție de răspunsuri evidențiază faptul că, pentru majoritatea copleșitoare a respondenților, *mediul rural este un mediu mort din punct de vedere economic*. Înainte de orice, semnificația psihologică a răspunsurilor este *lipsa de încredere în viitorul mediului rural*. Desigur, o mare parte dintre respondenți provin din mediul urban și nu au trăit la țară, dar lipsa de încredere este un parametru care, în societatea globală de astăzi, este aproape egalizat între mediile de rezidență.

Urmează, ca pondere a percepțiilor negative, categoria „Spațiu și atmosferă comunitară”. Și aici, avem diferențe nete negative foarte mari. Salariile și veniturile totale au -82 și, respectiv, -74 puncte procentuale, ceea ce indică percepția dominantă asupra sărăciei (resurse bănești insuficiente) în mediul rural. (Ar fi utilă, într-o cercetare ulterioară, o întrebare referitoare la puterea

de cumpărare în mediul urban, vizavi de mediul rural, adică percepția asupra raportului venituri/prețuri.)

Oarecum legate de categoria „Muncă și oportunități”, întrebările care vizează „capacitatea de lucru pe calculator” și „inițiativa spre afaceri” au și ele diferențe nete foarte negative (-76, respectiv, -73 pp). Distribuția răspunsurilor la această categorie întărește percepția că *mediul rural este un mediu al sărăciei cronice*.

În fine, prima categorie de întrebări, „Servicii publice”, deși prezintă tot diferențe nete negative, acestea sunt ceva mai mici, variind între -65 pp, pentru infrastructură, și -50 pp, pentru întrebarea generală „servicii publice ale comunității”. La această categorie, răspunsurile ceva mai nuanțate sunt susținute de faptul că întrebările se referă la aspecte mult mai concrete, care pot fi sesizate mai ușor, atât din experiența personală a respondenților, cât și din asimilarea informațiilor din mass-media. Infrastructura, școlile sau dispensarele rurale sunt „obiecte” mai ușor perceptibile decât inițiativa spre afaceri, sau capacitatea de lucru pe calculator. În plus, trebuie să subliniem că, la această categorie, volumul de răspunsuri „la fel” este, în medie, semnificativ mai mare decât la celelalte două categorii (25 pp, față de 11,5 pp, la categoria „Muncă și oportunități” și, respectiv, 15,5 pp la categoria „Spațiu și atmosferă comunitară”)

Am lăsat la urmă comentariile asupra a două întrebări ale căror distribuții de răspunsuri ies puternic în evidență față de celelalte.

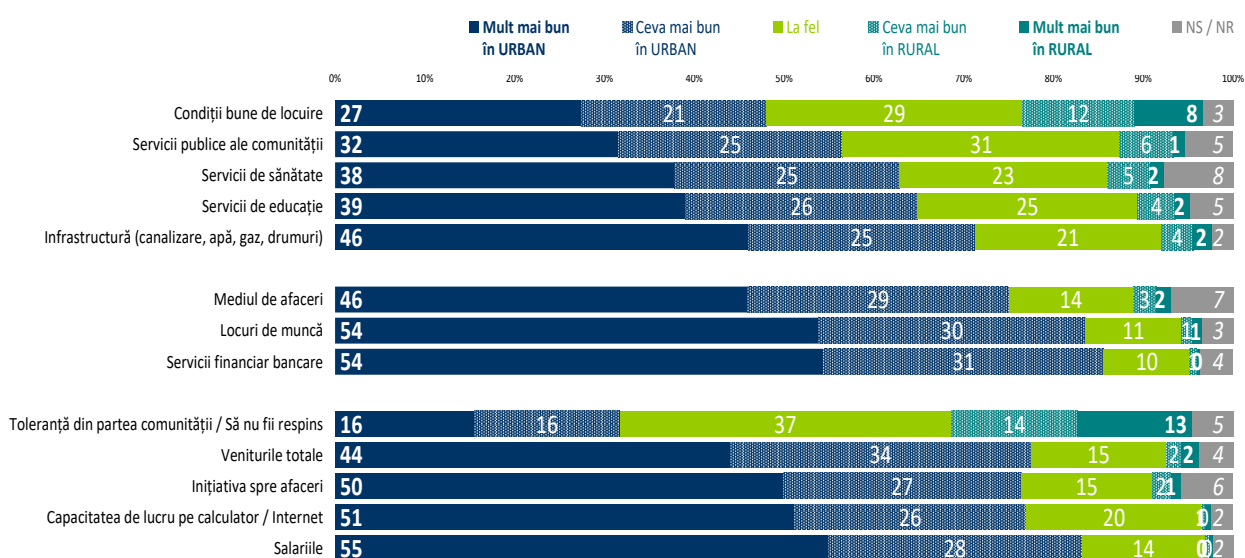
La categoria „Spațiu și atmosferă comunitară”, la întrebarea „toleranță din partea comunității (să nu fii respins)”, diferența netă a percepțiilor este de numai -5 pp. Mai mult, la această întrebare, răspunsurile „la fel” ating un maxim de 37%.

Apărent, răspunsurile sugerează percepția că lumea rurală e mai tolerantă sau mai inclusivă decât lumea urbană. Ne permitem să amendăm această sugestie, întrucât nu există o cercetare referitoare la „cât de tolerante” sunt comunitățile și *ce înseamnă* această toleranță. Mai degrabă, interpretarea

este că respondenții nu apreciază atât lumea rurală ca tolerantă, cât resimt *lumea urbană ca intolerantă* și viața în mediul urban ca o viață atomizată, lipsită de relații comunitare puternice.

Cea de-a doua întrebare care iese în evidență face parte din prima categorie și se referă la „condițiile bune de locuire”. Aici, diferența netă rural - urban este de -28 pp. De asemenea, procentajul de răspunsuri „la fel” este mare, de 29%. În mod asemănător cu subiectul toleranței, și aici interpretarea pe care o dăm este aceea că există o percepție accentuată a condițiilor proaste de locuire în mediul *urban*. Ca argument, putem adăuga fenomenul apariției locuințelor noi, individuale, în zonele rurale periurbane. Acestea sunt construite și locuite de orășeni care fac naveta, dar ele sunt percepute ca locuințe în mediul rural.

Q02 ... Q14. Unde considerați că românii au acces mai bun la următoarele servicii publice & aspecte ale vieții publice / că este nivelul mai ridicat: în mediul urban, la oraș, sau în mediul rural, în comune și sate?

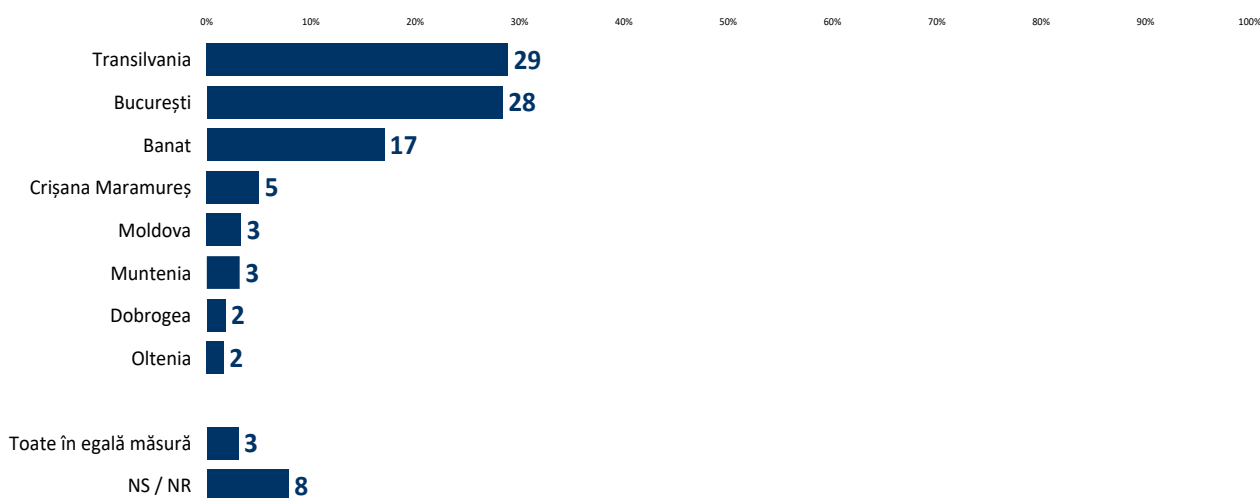

Să aruncăm o privire și asupra diagramei care prezintă distribuția răspunsurilor necumulate. Observăm că nuanțele, adică răspunsurile „ceva mai bun...” sunt semnificative și, proporțional, mai mari în zona urbană. Această observație indică faptul că percepțiile asupra condițiilor „mai bune” din zona urbană sunt mult mai puțin categorice decât dacă privim diagrama răspunsurilor cumulate. De altfel, urmărind exclusiv percepțiile categorice („mult mai bun în urban”) observăm că acestea trec de 50% doar în cinci din

cele treisprezece întrebări, iar depășirile sunt ne semnificative. Românii percep categoric urbanul ca fiind preferabil, dar această preferință nu este legată de o reprezentare culturală, ci, fundamental de oportunități economice și sociale.

3. Diferențe și inegalități regionale

Q15. Care regiune din România considerați că este cea mai dezvoltată dintre următoarele: Moldova, Dobrogea, Muntenia, București, Oltenia, Transilvania, Banat sau Crișana Maramureș?

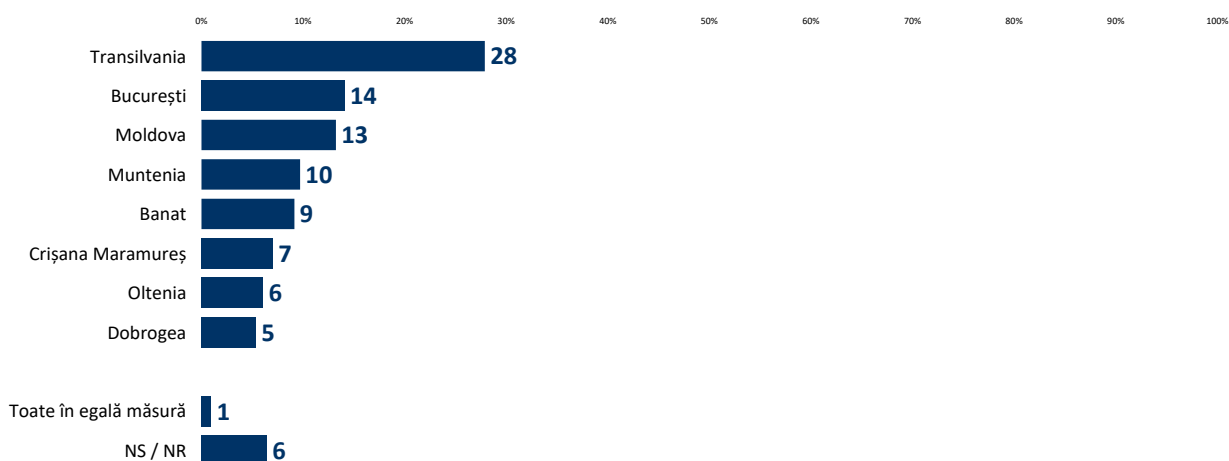

Această întrebare sondează percepțiile privind dezvoltarea relativă a provinciilor românești. Desigur, plasarea Bucureștiului pe locul doi este relativ normală pentru o țară care s-a dezvoltat, în toată perioada modernă, pe baza unui sistem administrativ centralizat.

Este, de asemenea, de așteptat ca provinciile din vestul țării, tradițional mai bogate și mai urbanizate, să fie apreciate ca „mai dezvoltate”, mai ales că întrebarea cere un singur răspuns. Ceea ce este oarecum surprinzător este plasarea Transilvaniei înaintea Bucureștiului și la mare distanță de Banat sau, mai ales, de Crișana-Maramureș. Este clar că în această percepție au intervenit „purtătorii centrali de imagine” ai regiunilor, adică principalele orașe. Din acest punct de vedere, Transilvania este văzută ca regiunea cu cele mai

multe orașe mari, unde Cluj Napoca, Sibiu, Brașov și Târgu Mureș au avut o expunere mare și preponderent pozitivă în mass-media ultimilor ani. Pe de altă parte, surprinde poziția modestă a Munteniei (fără București, dar și fără Oltenia) o regiune care, obiectiv, este aproximativ la fel de dezvoltată ca și Transilvania. Este, însă, foarte probabil că, în această apreciere, un criteriu care influențează decisiv percepția românilor este imaginea de „civilizație” transmisă istoric.

**Q16. În care regiune din România v-ar plăcea să locuiți, dintre următoarele:
Moldova, Dobrogea, Muntenia, București, Oltenia, Transilvania, Banat sau Crișana Maramureș?**

La întrebarea „În care regiune din România v-ar plăcea să locuiți?”, asistăm la o redistribuire interesantă a opțiunilor față de întrebarea precedentă.

Procentul celor care ar dori să trăiască în Transilvania (28%) este practic identic cu cel al celor care consideră că această regiune este „cea mai dezvoltată” din România. Putem presupune, cu mare probabilitate, că marea majoritate a celor care consideră Transilvania ca dezvoltată își doresc și să locuiască acolo. Nu în ultimul rând, 28% este un procentaj foarte apropiat de ponderea populației din Transilvania în ansamblul populației României.

Dar procentajul celor care „își doresc să locuiască în București” scade la jumătate față de cel al persoanelor care consideră Bucureștiul „cea mai dezvoltată regiune a țării”. Iarăși, cu foarte mare probabilitate, cele 14 procente „pierdute” de București reprezintă persoane din București care își doresc să se reîntoarcă în provinciile de baștină. Muntenia, dar mai ales

Moldova (cu 10 și 13% dintre opțiuni) reprezintă poli de atracție în mult mai mare măsură decât aprecierile privind dezvoltarea respectivelor regiuni. O explicație similară este foarte probabilă și în privința Banatului, care are 17% aprecieri privind dezvoltarea, dar numai 9% dintre respondenți și-ar dori să locuiască acolo. Timișoara, ca și Bucureștiul, a atras în ultimele decenii un număr foarte mare de imigranți (interni) care, foarte probabil, au o imagine subiectivă mai bună asupra provinciei de origine decât asupra celei de adopție.

Pachetul de întrebări **Q17-Q23** chestionează respondenții asupra diferențelor interregionale. Ca și în cazul primului pachet de întrebări din această cercetare, vom analiza diagrama sintetică.

Q17 ... Q23. Cât de mari sau de mici considerați că sunt diferențele între regiunile României în următoarele privințe?

Se observă că percepția generală este aceea a unor diferențe foarte mari între regiunile României. Diferențele nete între „mari” și „mici” sunt, în toate cazurile de peste -51 de puncte procentuale, cu singura excepție a infrastructurii de transport, situată la -47 pp.

Se detașează diferențele la „veniturile personale”, la „nivelul de trai” și la „investițiile străine”, toate trei fiind în jur de -60 pp. Este evident că aceste diferențe ilustrează percepția că *dezvoltarea și nivelul de trai depind direct de*

influența și investițiile străine (implicit occidentale, dacă facem conexiunea cu percepția asupra dezvoltării regionale).

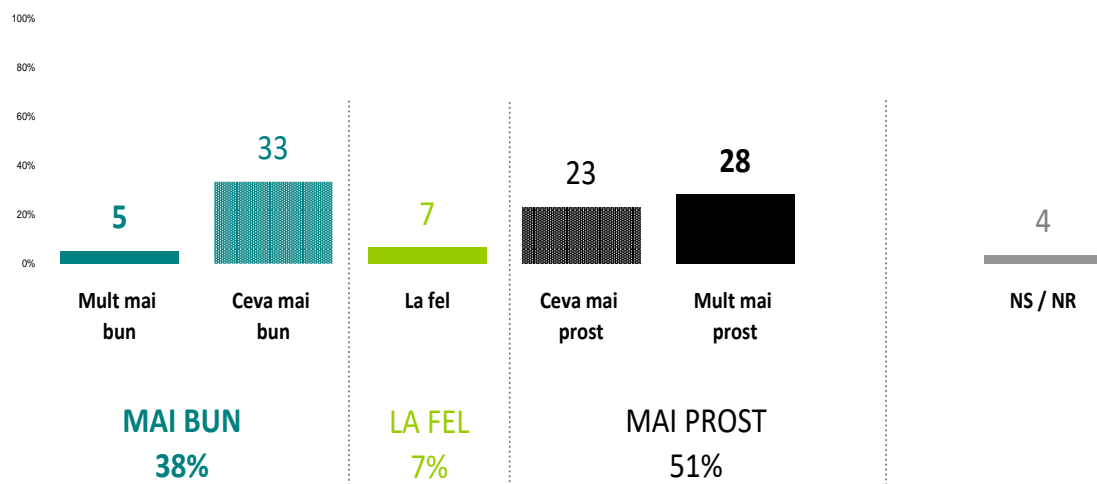
Alte trei domenii – dezvoltarea turistică, investițiile românești și inițiativa oamenilor spre afaceri – înregistrează diferențe între -55 și -51 puncte procentuale.

În fine, domeniul cel mai concret, accesibil direct percepției, anume infrastructura de transport, are cea mai mică diferență, de -47 pp. Putem aprecia că percepțiile sunt deformate în sens negativ, românii trăind cu impresia că situația este, în general, proastă în domeniul inegalităților regionale.

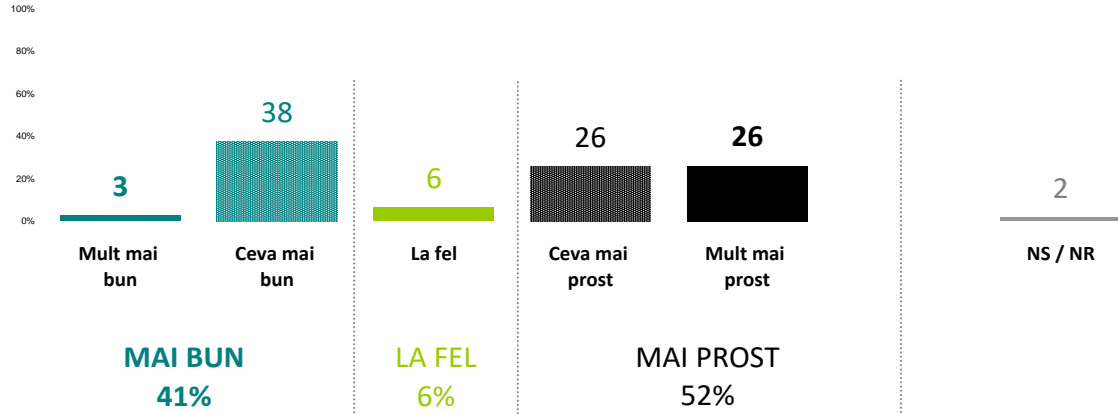
4. Evoluții în ultimii cinci ani

Pachetul de întrebări **Q24-Q27** sondează percepțiile referitoare la evoluția inegalităților în ultimii cinci ani.

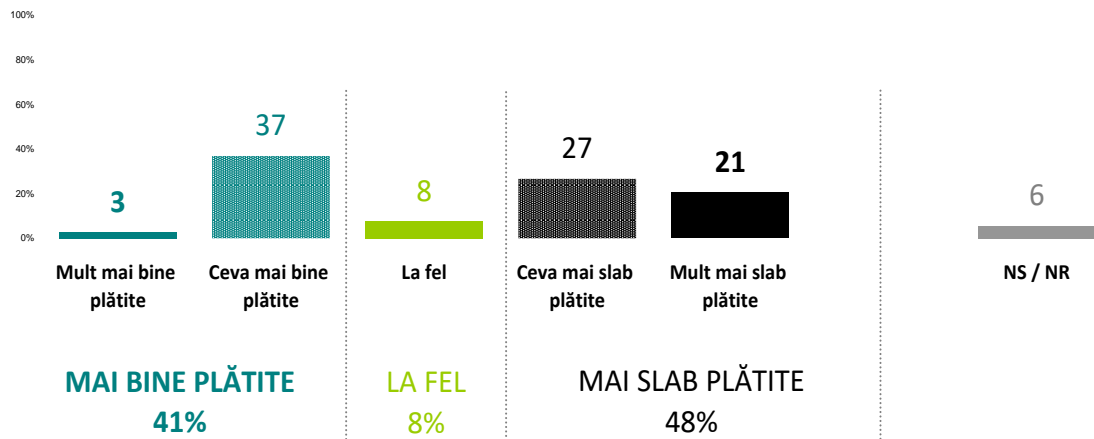
Q24. Considerați că în ultimii cinci ani românii au avut acces mai bun sau nu la educație?

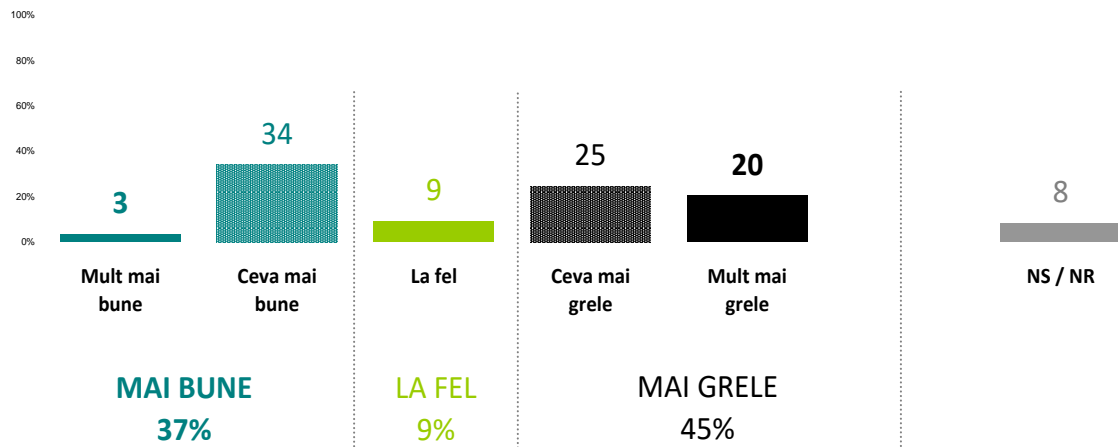
Q25. Considerați că în ultimii cinci ani românii au avut parte de un nivel de trai mai bun sau mai prost?

Q26. Considerați că în ultimii cinci ani românii au avut parte de locuri de muncă mai bine sau mai slab plătite?

Q27. Considerați că în ultimii cinci ani românii au avut parte de condiții mai bune sau mai grele la locul de muncă?

În diagramele de mai sus, se constată, în general, că respondenții percep o înrăutățire a condițiilor de viață în ultimii cinci ani, în România.

Diferențele de apreciere nu sunt mari, ele se încadrează între -13 pp, la capitolul educație, și -7 pp, la salarizarea locurilor de muncă. Aparent, diferențele nu sunt mari, dar este semnificativ faptul că există diferențe foarte mari între subcategoriile extreme: „mult mai prost” și „mult mai bun”. De asemenea, este important că procentajul răspunsurilor „la fel” este, în toate cazurile, mic sau foarte mic.

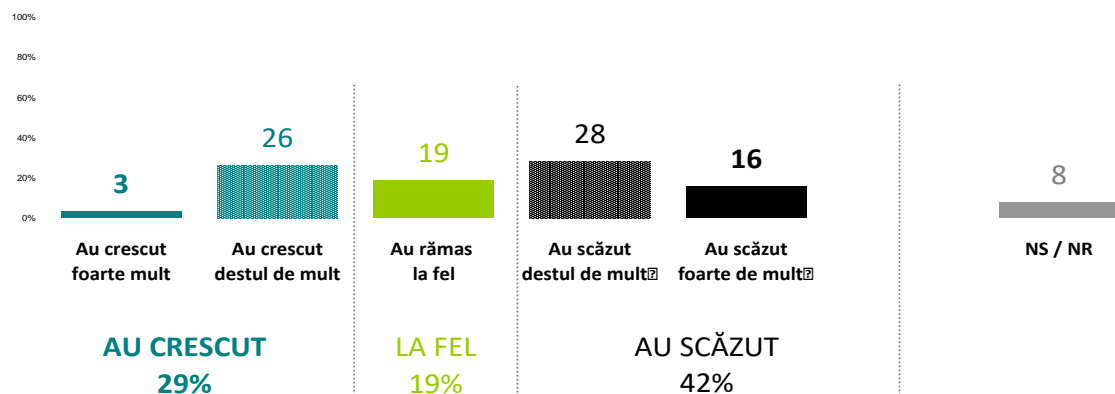
Cu alte cuvinte, opiniile sunt puternic polarizate, iar în această polarizare predomină percepția negativă. Se poate spune că, în ultimii ani, un segment mai mic și mai înstărit al societății românești s-a îmbogățit și mai mult, iar un segment mai mare și mai puțin prosper a devenit mai precar. Existența acestei polarizări indică o stare de tensiune și nemulțumire socială.

Desigur, expresia „ultimii cinci ani” din întrebare este necuantificabilă, iar pentru marea majoritate a respondenților acest interval este redus, psihologic, cam la ultimii 1-2 ani. Pandemia și reconfigurările socio-economice pe care le-a adus aceasta au contribuit, cu siguranță, la aceste tensiuni.

5. Categoriile vulnerabile și defavorizate

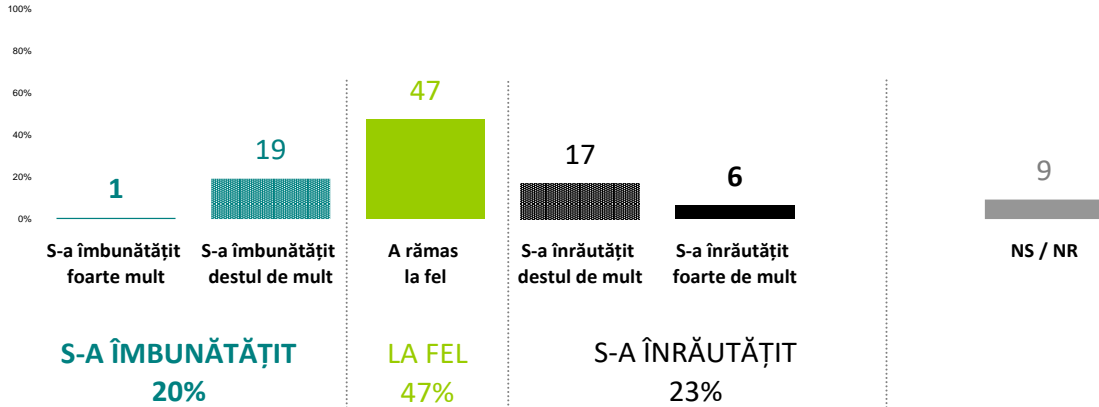
Pachetul de întrebări **Q28-Q31** se referă la evoluția, în ultima vreme, a ingalităților care afectează persoane din categorii vulnerabile.

Q28. Considerați că în ultimii 5 ani veniturile persoanelor din categoriile vulnerabile (săraci, femei, bătrâni, rromi, persoane cu dizabilități) au crescut sau au scăzut?

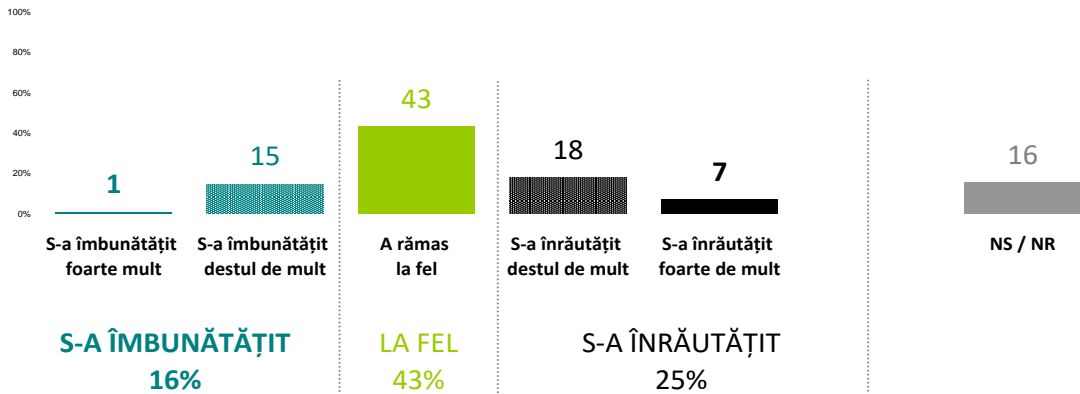
Considerați că în ultimii cinci ani s-a îmbunătățit sau s-a înrăutățit accesul persoanelor cu dizabilități în următoarele privințe?

Q29. Accesul la serviciile publice (educație, sănătate, transport)

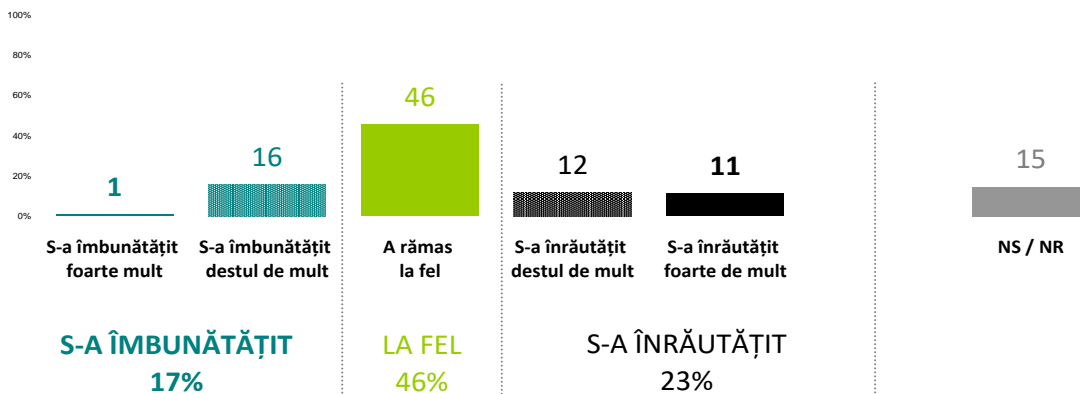

Considerați că în ultimii cinci ani s-a îmbunătățit sau s-a înrăutățit accesul persoanelor cu dizabilități în următoarele privințe?

Q30. Accesul la locurile de muncă

Q31. Considerați că în ultimii cinci ani s-a îmbunătățit sau s-a înrăutățit participarea persoanelor cu dizabilități la viața publică?

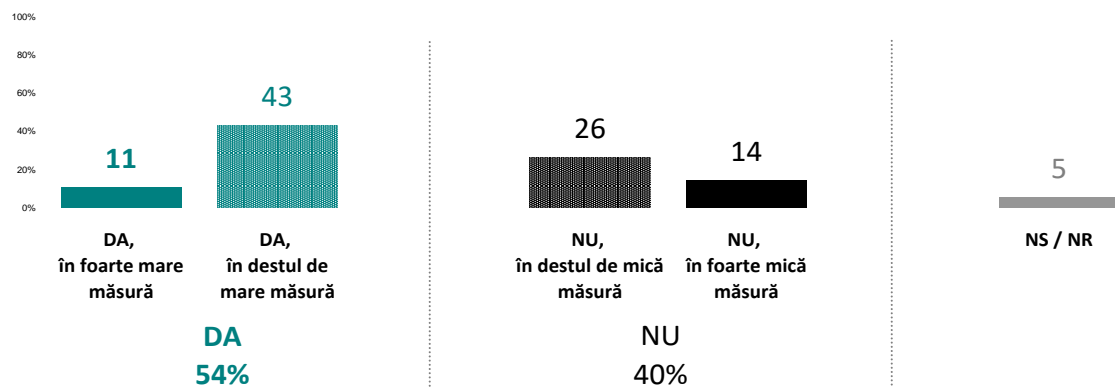

Și în acest domeniu se observă că percepția generală este a accentuării inegalităților. Spre deosebire de întrebările precedente, însă, aici observăm

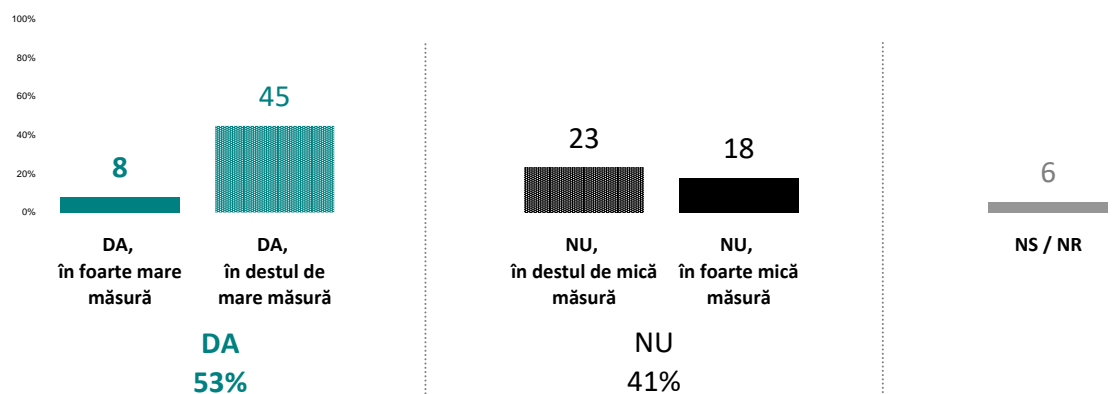
diferențe nete mai mici, dar, mai ales, o distribuție de tip gaussian a răspunsurilor. Este foarte probabil că majoritatea respondenților nu cunosc, nemijlocit, persoane cu dizabilități sau din alte categorii vulnerabile, astfel încât percepția generală a înrăutățirii situației este transferată și asupra acestor grupuri.

Întrebările Q 32 și Q 33 se referă la inegalitățile între femei și bărbați.

Considerați că în România în momentul de față există sau nu egalitate de gen între femei și bărbați în următoarele domenii?
Q32. În familie și gospodărie

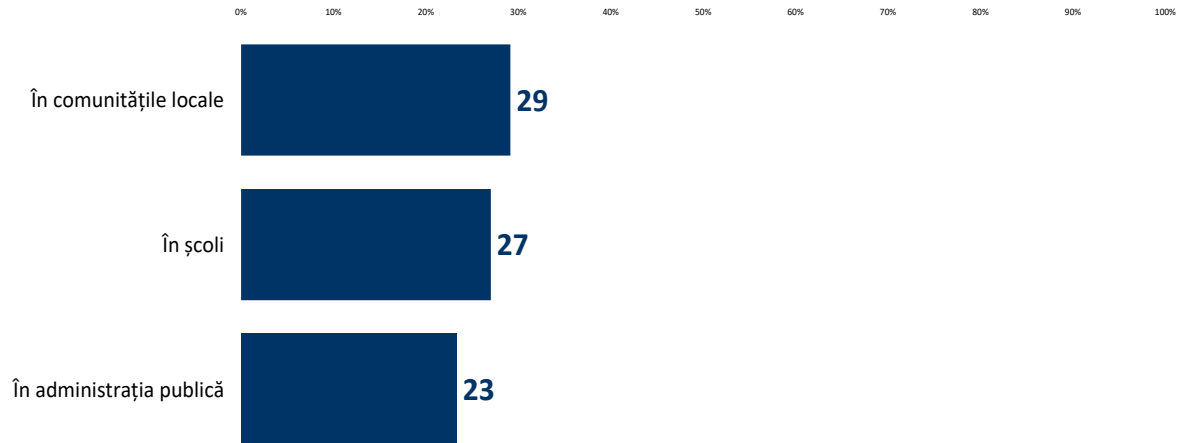

Considerați că în România în momentul de față există sau nu egalitate de gen între femei și bărbați în următoarele domenii?
Q33. În accesul la funcții de conducere

Respondenții consideră, practic similar, ca distribuție a răspunsurilor, că în momentul de față, în România, inegalitatea de gen se manifestă atât în gospodărie, cât și în accesul la funcții de conducere.

Q34 ... Q36. Dumneavoastră ați întâlnit sau nu discriminare de ordin etnic în următoarele contexte? %DA

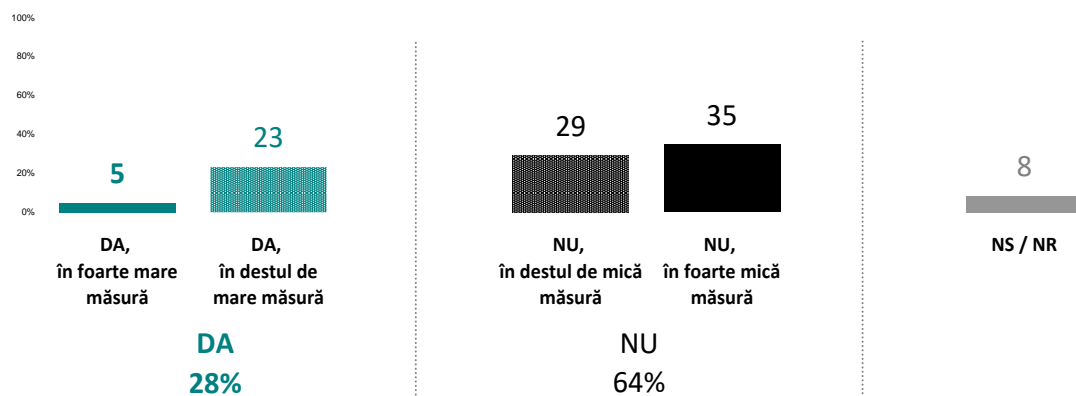

Conform răspunsurilor la întrebările **Q34-Q36**, discriminarea de ordin etnic este, în continuare, semnificativă în România.

După cum se observă în diagramă, în medie, cam un sfert dintre respondenți afirmă că au întâlnit situații de discriminare etnică, cel mai frecvent în comunitățile locale (29%). Deși se află pe locul doi, discriminarea etnică în școli (27%) este un procentaj alarmant în perspectiva următorilor ani.

Considerați că în România în momentul de față sunt discriminați sau nu cei care...?

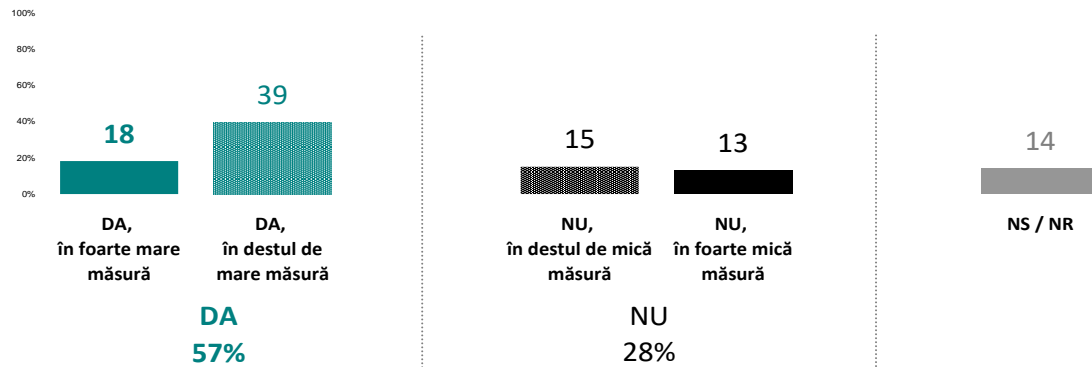
Q37. Aparțin unor culte religioase

Discriminarea pe criterii religioase se păstrează în limite acceptabile, doar 28% dintre cei chestionați afirmând că în România sunt discriminați aderenții unor culte religioase. Considerăm situația „acceptabilă” întrucât, în perioada

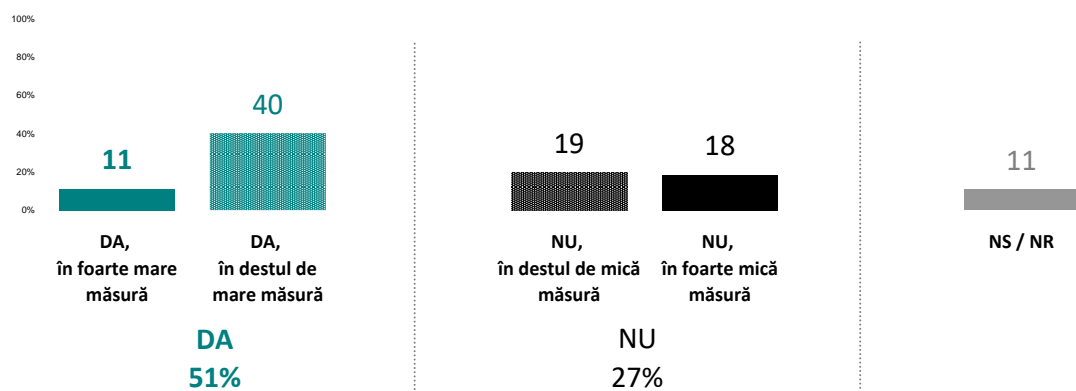
pandemiei a existat o nemulțumire accentuată a credincioșilor creștin-ortodocși, care s-a reflectat cu siguranță și în aceste răspunsuri.

Considerați că în România în momentul de față sunt discriminați sau nu cei care...?
Q38. Au orientări sexuale diferite de majoritatea

Respondenții consideră, în majoritate (57%) că în momentul de față, în România se manifestă o discriminare față de minoritățile sexuale. Răspunsurile sunt oarecum surprinzătoare, dar reflectă, probabil, un efect al campaniilor publice care au avut loc în ultimii ani.

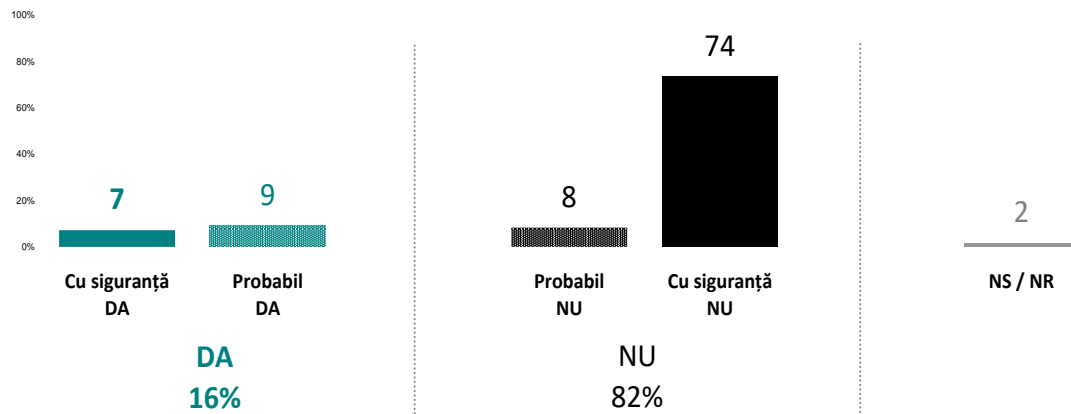
Considerați că în România în momentul de față sunt discriminați sau nu cei care...?
Q39. Au boli psihice (ADHD, autism, sindrom Down)

În mod similar cu răspunsurile la întrebarea precedentă, există o percepție majoritară (51%) în privința chestiunii că în România sunt discriminate persoanele cu boli psihice.

6. Intențiile românilor de a-și schimba reședința

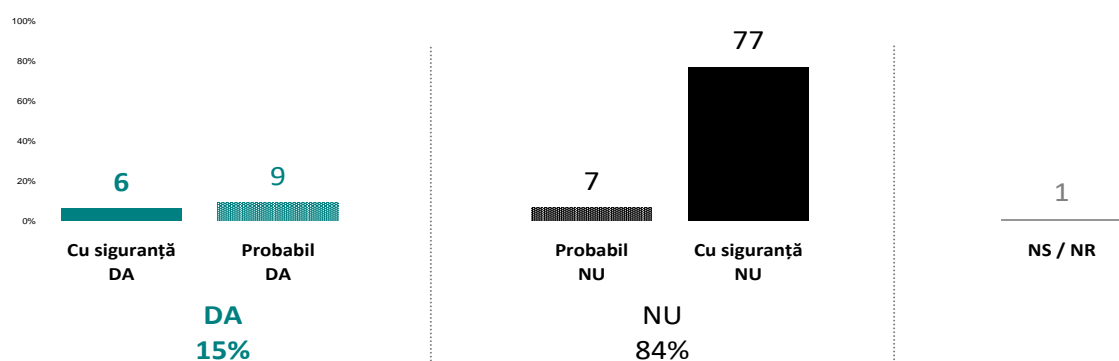
Q40. Aveți de gând să vă mutați în altă localitate din România în următorii cinci ani?

La întrebarea „Aveți de gând să vă mutați în altă localitate din România, în următorii 5 ani?”, răspunsurile se încadrează în statisticile generale migratorii pe timp de pace.

Raportul DA/NU, de 16/82, este chiar mai mic decât în perioade normale și semnificativ mai puțin decât în cele de efervescență economică sau, dimpotrivă, în cele de criză profundă, perioade în care se amplifică fluxurile migratorii. Semnificația acestei distribuții a răspunsurilor este că românii percep situația din ultima vreme ca fiind ușor nesigură, o situație în care cea mai bună strategie este de „a sta pe loc”, de a păstra un statu quo.

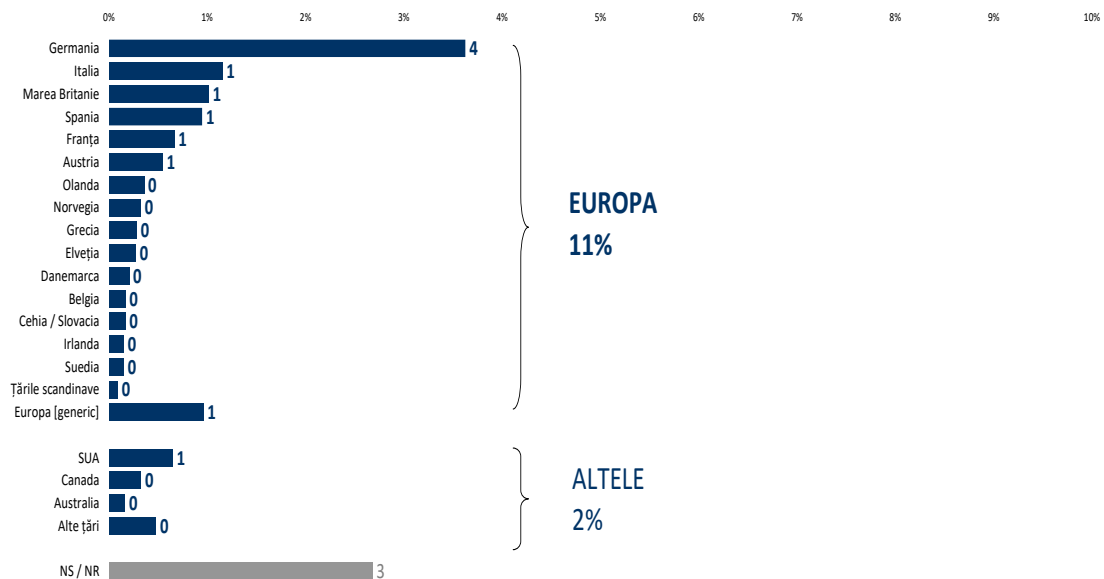
Q41. Aveți de gând să vă mutați în altă țară în următorii cinci ani?

Această percepție se păstrează și în distribuția răspunsurilor la întrebarea „Aveți de gând să vă mutați în altă țară, în următorii 5 ani?”. Se observă că doar 15% dintre respondenți au intenția de a părăsi România și numai 6% sunt siguri de această intenție. De cealaltă parte, 77% dintre respondenți sunt siguri că *nu* vor pleca din țară.

Q42. DACĂ DA, în ce țară aveți de gând să vă mutați în următorii cinci ani?

ÎNTREBARE DESCHISĂ

Dintre cei care au intenția să se stabilească în altă țară, 4% indică Germania ca destinație, în timp ce alți 5% indică alte țări europene, în care există o diaspora semnificativă.

Se poate trage concluzia că respondenții care vor să se stabilească în străinătate au, deja, aranjamente sau conexiuni solide în țările respective. Pe ansamblu, se confirmă percepția că în această perioadă este preferabilă rămânerea într-un cadru social, economic și cultural cunoscut.

7. Concluzii

- În general, respondenții consideră că, în România de azi, există o situație marcată de *inegalități și diferențe de condiții foarte mari* între mediile și categoriile sociale. Mai mult, situația este percepută ca fiind cronică și fără o perspectivă de îmbunătățire pe termen scurt.
- În privința diferențelor dintre mediul urban și cel rural, pentru majoritatea copleșitoare a respondenților, *mediul rural este un mediu mort din punct de vedere economic*. Înainte de orice, semnificația psihologică a răspunsurilor este *lipsa de încredere în viitorul mediului rural*. De asemenea, există o percepție accentuată că *mediul rural este un mediu al sărăciei cronice*. De cealaltă parte, mediul urban nu este perceput decât relativ ca fiind „mai bun”.
- Putem spune că, pentru cetățenii României de azi, urbanul este un spațiu al *activității* (într-un procent semnificativ având nuanța de „subzistență”), în timp ce ruralul este un spațiu de *refugiu* (cu deosebire pentru persoanele care ies din activitate).
- Percepția diferențelor interregionale indică un clivaj îngrijorător între zona de vest a țării, considerată „dezvoltată” și, implicit, „civilizată”, și zonele de est și de sud. Vectorii esențiali ai acestei percepții sunt, cu mare probabilitate, orașele-fanion ale regiunilor. Există percepția că *dezvoltarea și nivelul de trai depind direct de influența și investițiile străine*.
- Bucureștiul rămâne o excepție.
- Respondenții percep o accentuare a inegalităților în ultimii cinci ani. Răspunsurile indică, de asemenea, o polarizare a percepțiilor. Se poate spune că, în ultimii ani, un segment mai mic și mai înstărit al societății românești s-a îmbogățit și mai mult, iar un segment mai mare și mai puțin prosper a devenit mai precar. Existența acestei polarizări indică o stare cronică de tensiune și nemulțumire socială.
- Categoriile sociale vulnerabile sunt percepute în mod semnificativ ca defavorizate sau discriminate.

- În acest context general, perceput negativ, respondenții sunt reticenți în a-și proiecta schimbări majore în viața personală. Intenția de a se stabili în alt oraș sau în străinătate este ceva mai mică, atât față de cea din perioadele de boom economic, cât și față de cea din perioadele de criză majoră. Oamenii par să nu-și dorească decât păstrarea *statu quo*-ului.